

DANUTĖ MENKUTĖ

Paroda „Istoriniai rūmų laikrodžiai“ iš Andrejaus Balyko ir Antano Boso kolekcijų

2015 m. birželio 18 d. Lietuvos dailės muziejaus (LDM) Laikrodžių muziejuje atidaryta paroda „Istoriniai rūmų laikrodžiai“, sudaryta iš privačių Andrejaus Balyko ir Antano Boso kolekcijų. Parodos iniciatorius – LDM direktorius Romualdas Budrys. Parodoje lankytojams pristatytas trisdešimt vienas XIX a. pradžios ir XIX a. vidurio pakabinamas bei pastatomas laikrodis ir laikrodžių komplektas iš kolekcininko Andrejaus Balyko kolekcijos bei aštuoni neoklasicistinio stiliaus XIX a. vidurio istorizmo meno laikrodžiai iš verslininko Antano Boso kolekcijos.

Reikšminiai žodžiai: paroda „Istoriniai rūmų laikrodžiai“, Andrejaus Balyko kolekcija, Antano Boso kolekcija, laikrodžiai, kolekcininkai.

Žmogus gyvena keturiose dimensijose, laikas – viena iš jų. Kadaisė žmonės mažai ką žinojo apie laiką, greitą jo tėkmę ir negrįžtamumą. Situacija pasikeitė išradus laikrodžio mechanizmą. Kam turime būti dėkingi už amžiną skubėjimą ir lenktynes su bėgančiu laiku, tiksliai nežinoma.

Šiuo metu laikrodžiai – kiekvieno iš mūsų kasdieniniai palydovai, bet nedaugelis susimąsto ir žino, kokį ilgą, vingiuotą ir įdomų kelią jie nutiksėjo. Per keletą tūkstantmečių žmonija laiko matavimui pritaikė šviesą, vandenį, ugnį ir smėlį. Per kelis pastaruosius šimtmečius buvo sukurti ir išstobulinti mechaniniai laikrodžiai, kurių mechanizmai buvo ir yra talpinami į įvairiausių formų korpusus, kuriuos visais laikais kūrė bei gamino nagingiausi staliai ir baldžiai, skulptoriai ir juvelyrų, talentingi amatininkai ir dizaineriai. Prie savo istorinio laikmečio mados meistrai stengėsi priderinti ne tik laikrodžių korpusus, bet ypatingą dėmesį skyrė ir ciferblatų puošybai, rodyklių formai.

Laikrodžiai XVI–XIX a. buvo brangios retenybės, juos įsigyti išgalėjo tik turtingieji. Jų apdaila būdavo pritaikoma prie rūmų baldų ansamblių. Pradžioje buvo kuriami vienetiniai, o vėliau ir serijiniai laikrodžiai, pagaminti iš retų akmenų, marmuro, tauriųjų metalų, išskirtinės medienos, porceliano, papuošti pagal to laikotarpio stilių, naudojant vėžlio kiautą, perlamutrą ir kitas brangias apdailos medžiagas. Istorinių laikrodžių korpusuose atsispindi atitinkamoms epochoms būdingi taikomiosios dailės bruožai, meninės formos.

Parodos mecenatų A. Balyko ir A. Boso sukaupti laikrodžiai sudaro turtingą XIX a. rūmuose vyravusių apdailos stilių kolekciją. Ją apžiūrėdami galime justti to meto interjerų aurą, idėjų alsavimą ir laikotarpių tėkmę.

Parodoje buvo eksponuojamas trisdešimt vienas eksponatas iš A. Balyko kolekcijos: pakabinami, statomi ant grindų, židinio laikrodžiai ir jų komplektai. Įspūdingi vėlyvojo klasicizmo ir ampyro epochų XIX a. pr. simetriškų monumentalių formų laikrodžiai, išpuošti antikiniu dekoru. Auksuotomis save ryjančiomis gyvatėmis – amžinybės ir begalybės simboliais, mitologinių deivių ir dievų skulptūromis bei juvelyriniais bareljefais padabinti laikrodžiai buvo neatskiriama to laiko rūmų interjerų dalis.

Įmantrių XIX a. vidurio neobaroko, romantizmo formų laikrodžių masyvūs korpusai, pagaminti iš lietos bronzos, marmuro, fajanso, porceliano, dekoruoti įvairių spalvų emaliu, inkrustuoti perlamutru, apipinti filigranu, yra tikri meno šedevrai.

Parodoje pristatytos ir dvi židinių apdailos iš A. Balyko kolekcijos. Būtent ant jų istoriniuose interjeruose buvo statomi laikrodžiai su žvakidėmis – kandeliabrais.

Parodoje eksponuoti aštuoni laikrodžiai, priklausantys verslininkui A. Bosui. Neoklasicistiniai XIX a. vidurio išskirtiniai mažosios juvelyrinės plastikos laikrodžiai „Homeras“, „Horacijų priesaika“, „Dionisas ir Erotas“, „Aleksandras Makedonietis“, „Pranciškus I“ užėmė garbingas

Parodos „Istoriniai rūmų laikrodžiai“ atidarymas. Iš kairės: R. Martinkus, A. Bosas, R. Budrys.

Fot. D. Mukienė

Ampyro stiliaus pastatomas laikrodis. XIX a. pr., Europa. Iš A. Balyko kolekcijos.

Fot. E. Rumbutytė

Neoklasicizmo stiliaus pastatomas laikrodis. XIX a. I p., Prancūzija. Iš A. Balyko kolekcijos.

Fot. E. Rumbutytė

Eklektikos (istorizmo) stiliaus pakabinamas laikrodis. XIX a. II p., Europa. Iš A. Balyko kolekcijos.

Fot. E. Rumbutytė

vietas istoriniuose didikų rūmuose, galėjo būti dovanojami kunigaikščiams ir karaliams.

Laikrodis su antikos graikų dievo Chrono, laiko simbolio, figūra ir deivės atvaizdu puoštas komplektas su žvakidėmis yra būdingi XIX a. istorizmo meno pavyzdžiai.

Laikrodis su romantiška monumentalia jūreivio figūra vainikavo parodos ekspoziciją. Daugybe jūrinių inkarų, vėliavų ir burių dekoruotas eksponatas pabrėžia jūros leitmotyvą.

Paroda „Istoriniai rūmų laikrodžiai“ reprezentavo laikrodžius kaip išskirtinius taikomojo meno kūrinis, tapusius vertingais kolekcionavimo objektais, o parodos turinys skatino apžvelgti laikrodžių evoliucijos kelią.

'Clocks from Historical Palaces' from the Collection of Andrej Balyko and Antanas Bosas

DANUTĖ MENKUTĖ

On 18th June 2015, exhibition 'Clocks from Historical Palaces' was opened in the Clock Museum, the branch of the Lithuanian Art Museum. Initiator of the exhibition was director of LAM Romualdas Budrys. 31 early 19th and mid-19th c. exhibits from the collection of art collector A. Balyko (hanging, standing clocks and sets) and 8 neo-classicists mid-19th c. art clocks from the collection of businessman A. Bosas. Exhibition 'Clocks from Historical Palaces' represents clocks as unique artworks of applied art, which have become valuable collectors' items

Romantizmo stiliaus pastatomas laikrodis. XIX a. II p., Europa. Iš A. Boso kolekcijos.

Fot. E. Rumbutytė

—

Neoklasicizmo stiliaus pastatomas laikrodis. XIX a. I p., Prancūzija. Iš A. Balyko kolekcijos.

Fot. E. Rumbutytė